

Agenda – Y Pwyllgor Cydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol

| | |
|---|--|
| Lleoliad: | I gael rhagor o wybodaeth cysylltwch a: |
| Cyfarfod Hybrid – Ystafell Bwyllgor 5 | Rhys Morgan |
| Dyddiad: Dydd Llun, 11 Gorffennaf 2022 | Clerc y Pwyllgor 0300 200 6565 |
| Amser: 10.30 | SeneddCydraddoldeb@senedd.cymru |

Rhag-gyfarfod preifat a chofrestru (10.00 – 10.30)

- 1 **Cyflwyniad, ymddiheuriadau, dirprwyon a datgan buddiannau.**
(10:30)
- 2 **Papurau i'w nodi**
(10:30)
 - 2.1 **Gohebiaeth gan y Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a'r Cyfansoddiad at y Cadeirydd ynghylch y confensiwn ar atal a brwydro yn erbyn trais yn erbyn menywod.**
(Tudalennau 1 – 6)
 - 2.2 **Gohebiaeth gan y Gweinidog Cyfiawnder Cymdeithasol a'r Cwnsler Cyffredinol at y Llywydd ynghylch y Bil Hawliau**
(Tudalennau 7 – 8)
 - 2.3 **Gohebiaeth gan y Gweinidog Cyfiawnder Cymdeithasol at Gadeirydd y Pwyllgor Cydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol ynghylch penodi Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol i Gymru (2023 – 2030)**
(Tudalennau 9 – 10)
 - 2.4 **Gohebiaeth gan y Gweinidog Cyfiawnder Cymdeithasol at y Cadeirydd ynghylch argymhellion yr adroddiad ar dlodi tanwydd**
(Tudalennau 11 – 21)



- 3 Y Bil Partneriaeth Gymdeithasol a Chaffael Cyhoeddus (Cymru):
sesiwn dystiolaeth 7 – arbenigwyr Caffael**
(10:30–11:20) (Tudalennau 22 – 44)
Ed Evans, CECA Cymru
Liz Lucas, Cyngor Caerffili
EGWYL (11.20–11.35)
- 4 Y Bil Partneriaeth Gymdeithasol a Chaffael Cyhoeddus (Cymru):
sesiwn dystiolaeth 8 – y sector gwirfoddol**
(11:35 – 12:25)
Ben Lloyd, Cyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru
Kirsty Cumming, Community Leisure UK
EGWYL (12.25–13.25)
- 5 Y Bil Partneriaeth Gymdeithasol a Chaffael Cyhoeddus (Cymru):
sesiwn dystiolaeth 9 – melinau trafod ac academyddion**
(13:30 – 14:30) (Tudalennau 45 – 48)
Harry Thompson, Y Sefydliad Materion Cymreig
Yr Athro Alan Felstead, Prifysgol Caerdydd
Yr Athro Edmund Heery, Athro Emeritws ym Mhrifysgol Caerdydd
Yr Athro Lydia Hayes, Prifysgol Caint
EGWYL (14.30–14.35)
- 6 Y Bil Partneriaeth Gymdeithasol a Chaffael Cyhoeddus (Cymru) –
sesiwn dystiolaeth 10 – cyflogwyr y sector cyhoeddus**
(14:45 – 15:35)
Karen Higgins, Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru
Jon Rae, Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru

Marie Brousseau-Navarro, Swyddfa Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol
Alice Horn, Swyddfa Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol

- 7 Cynnig o dan Reol Sefydlog 17.42(iv) a (ix) i wahardd y cyhoedd o weddill y cyfarfod**

- 8 Y Bil Partneriaeth Gymdeithasol a Chaffael Cyhoeddus (Cymru):
trafod y dystiolaeth**
(15:35 – 16:00)
EGWYL (16.00–16.10)

- 9 Ystyried yr Adroddiad Preswylio'n Sefydlog i Ddinasyddion yr UE**
(16:10 – 16:20) (Tudalennau 49 – 64)

- 10 Ymchwiliad i drais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais
rhywiol – menywod mudol: trafod y materion allweddol**
(16:20– 16:45) (Tudalennau 65 – 82)

- 11 Blaenraglen waith**
(16:45–17:15) (Tudalennau 83 – 97)
Blaenraglen waith
Papur cwmpasu ar Drais yn Erbyn Menywod, Cam-Drin Domestig a Thrais
Rhywiol (VAWDASV)

Jenny Rathbone AS
Cadeirydd y Pwyllgor Cydraddoldeb a Chyfiawnder

22 Mehefin 2022

Annwyl Jenny,

Confensiwn Cyngor Ewrop ar Atal a Threchgu Trais yn erbyn Menywod a Thrais Domestig

Byddwch yn ymwybodol mai'r Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a'r Cyfansoddiad sy'n gyfrifol am fonitro'r broses o weithredu cytundebau rhyngwladol nad ydynt yn ymwneud â masnach yn y Chweched Senedd.

Yn ystod ein cyfarfod ar 6 Mehefin 2022, gwnaethom drafod Confensiwn Cyngor Ewrop ar atal a threchgu trais yn erbyn menywod a thrais domestig.

Diben y Confensiwn yw amddiffyn menywod rhag pob math o drais, ac atal, erlyn a diddymu trais yn erbyn menywod a merched drwy greu fframwaith cyfreithiol eang. Mae'r Confensiwn yn diffinio 'trais yn erbyn menywod' a 'thrais domestig' ac yn gosod rhwymedigaethau ar bartion i fabwysiadu dull cydgyssylltiedig a chydlynol o fynd i'r afael â'r troseddau hyn.

Yn ystod ein trafodaeth, gwnaethom gytuno hefyd i dynnu sylw eich Pwyllgor chi at y penderfyniad i gadarnhau'r Confensiwn, yng ngoleuni ei ymchwiliad i drais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol.

Mae ein hadroddiad diweddaraf ynghlwm er gwybodaeth i chi.

Yn gywir,

Huw Irranca-Davies

Huw Irranca-Davies
Cadeirydd

Cytundebau Rhyngwladol

Cytundebau a drafodwyd ar 6 Mehefin 2022

Mehefin 2022



1. Cefndir

1. Y Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a'r Cyfansoddiad sy'n gyfrifol am graffu ar gytundebau rhyngwladol yn y Chweched Senedd nad ydynt yn ymwneud â masnach.
2. Gall cytundebau rhyngwladol a lofnodir gan Lywodraeth y DU ymdrin â materion sydd o fewn cymhwysedd datganoledig neu faterion sydd â goblygiadau polisi sy'n bwysig i Gymru.
3. Bydd y Pwyllgor yn ystyried effaith cytundebau rhyngwladol ar Gymru mewn cysylltiad â'r rhai a osodir yn Senedd y DU o dan y broses a sefydlwyd gan Ddeddf Diwygio Cyfansoddiadol a Llywodraethu 2010 (Deddf 2010). Mae'n darparu cyfnod craffu cychwynol o 21 diwrnod.
4. Mae ein trafodaethau ynghylch cytundeb rhyngwladol yn ystyried:
 - a yw'n ymwneud â chymhwysedd y Senedd; a/neu
 - a oes goblygiadau polisi posibl i Gymru.
5. Ar 6 Mehefin 2022, gwnaethom drafod dau gytundeb rhyngwladol a osodwyd yn ddiweddar yn Senedd y DU.¹
6. Y cytundebau a drafodwyd oedd:
 - Confensiwn Cyngor Ewrop ar Atal a Threchgu Trais yn erbyn Menywod a Thrais Domestig;
 - Cytundeb y DU/Ffrainc ar Gydweithio mewn Materion sy'n Ymwneud â Diogelwch Morol a Phorthladdoedd, ac yn benodol, mewn perthynas â Llongau Teithwyr yn y Sianel.
7. Cytunwyd i gymryd camau pellach ar un o'r cytundebau ac i nodi'r ail er gwybodaeth yn unig. Ceir rhagor o fanylion am bob un o'r cytundebau isod.

¹ Y Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a'r Cyfansoddiad, 6 Mehefin 2022

2. Cytundeb y mae angen gweithredu pellach yn ei gylch

Confensiwn Cyngor Ewrop ar Atal a Threchu Trais yn erbyn Menywod a Thrais Domestig

- 8.** Gosodwyd y cytundeb rhyngwladol hwn, sydd hefyd yn cael ei alw Confensiwn Istanbul (y Confensiwn), yn Senedd y DU ar 17 Mai 2022. Ei ddyddiad cau ar gyfer craffu, fel sy'n ofynnol gan Ddeddf Diwygio Cyfansoddiadol a Llywodraethu 2010, yw 29 Mehefin 2022.
- 9.** Diben y cytundeb yw amddiffyn menywod rhag pob math o drais, ac atal, erlyn a diddymu trais yn erbyn menywod a merched drwy greu fframwaith cyfreithiol eang. Mae'r Confensiwn yn diffinio 'trais yn erbyn menywod' a 'thrais domestig' ac yn gosod rhwymedigaethau ar bartion i fabwysiadu dull cydgyssylltiedig a chydlynol o fynd i'r afael â'r troseddau hyn.
- 10.** Mae'r Memorandwm Esboniadol yn datgan bod y Confensiwn yn ymdrin â materion datganoledig a materion a gadwyd yn ôl. Mae'n rhestru'r 14 o erthyglau sy'n ymwneud â materion datganoledig ac sy'n gosod rhwymedigaethau ar Lywodraeth Cymru. Mae'r Memorandwm Esboniadol hefyd yn esbonio sut mae Llywodraeth y DU yn gweithio gyda'r llywodraethau datganoledig i baratoi adroddiadau ar y cynnydd o ran cadarnhau'r Confensiwn. Mae hefyd yn cadarnhau bod y llywodraethau datganoledig yn cefnogi penderfyniad Llywodraeth y DU i gadarnhau'r Confensiwn.
- 11.** Gwnaethom nodi'r cytundeb a chytuno i ysgrifennu at Lywodraeth Cymru i ofyn am y wybodaeth a ganlyn:
- ei rhan yn y penderfyniad i gadarnhau'r Confensiwn ac a yw hyn yn cael ei ddisgrifio'n gywir yn y Memorandwm Esboniadol;
 - sut y mae Llywodraeth Cymru yn cyflawni ei dyletswyddau o dan y Confensiwn, ar gyfer pob un o'i erthyglau sy'n ymwneud â meysydd datganoledig, fel y nodir yn y Memorandwm Esboniadol;
 - a oes angen cymryd camau pellach i sicrhau bod Llywodraeth Cymru yn cydymffurfio'n llawn â'r Confensiwn.
- 12.** Cytunwyd hefyd i dynnu sylw'r Pwyllgor Cydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol at y penderfyniad i gadarnhau'r Confensiwn, yng ngoleuni ei ymchwiliad i drais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol.

3. Cytundeb wedi'i nodi er gwybodaeth

Cytundeb y DU/Ffrainc ar Gydweithio mewn Materion sy'n Ymwneud â Diogelwch Morol a Phorthladdoedd, ac yn benodol, mewn perthynas â Llongau Teithwyr yn y Sianel

13. Gosodwyd y cytundeb rhyngwladol hwn yn Senedd y DU ar 11 Mai 2022. Ei ddyddiad cau ar gyfer craffu, fel sy'n ofynnol gan Ddeddf Diwygio Cyfansoddiadol a Llywodraethu 2010, yw 23 Mehefin 2022.

14. Diben y cytundeb yw disodli'r memoranda cyd-ddealltwriaeth sydd eisoes yn bodoli a chyflawni ymrwymiad a wnaed yn 2018 rhwng y ddau wladwriaeth i adeiladu ar eu strategaeth diogelwch morol ar y cyd gyda chytundeb dwyochrog.

15. Mae'r Memorandwm Esboniadol yn esbonio bod Grŵp Diogelwch Cartref y Swyddfa Gartref wedi ymgynghori â'r llywodraethau datganoledig yn ystod y trafodaethau. Mae'r Memorandwm hefyd yn disgrifio cydweithio agos rhwng partneriaid gweithredol yn y gwledydd datganoledig ar ddiogelwch morol a diweddariadau ar gynnydd drwy Weithgor Gwrth-derfysgaeth Morol Llywodraeth y DU. Mae'r Memorandwm yn cadarnhau bod y llywodraethau datganoledig yn gwbl gefnogol ac yn nodi na chafwyd unrhyw wrthwynebiad i'r cytundeb.

16. Nodwyd y cytundeb gennym er gwybodaeth yn unig.

4. Gohebiaeth yn ymwneud â chytundebau a drafodwyd yn flaenorol

17. Yn dilyn ein cyfarfod ar 14 Mawrth 2022² cytunwyd i ysgrifennu at Lywodraeth Cymru i ofyn am ragor o wybodaeth am y broses ymgynghori ar gyfer y Confensiwn ar y Sefydliad Rhyngwladol ar gyfer Cymhorthion Mordwyaeth Forol (IOMAN).³

18. Mae'r Memorandwm Esboniadol ar gyfer y cytundeb hwn yn dweud bod Llywodraeth y DU wedi ymgynghori â'r Gweinyddiaethau Datganoledig ar ddrafftio'r Confensiwn a'u bod nhw hefyd yn fodlon ar y sefyllfa. Fodd bynnag, yn ei hymateb⁴ i'n llythyr, dywedodd Llywodraeth Cymru "[nad] ymgynghorodd Llywodraeth y DU â Llywodraeth Cymru wrth ddrafftio'r confensiwn" a'i bod yn "siomedig bod penderfyniad ar gyfer y DU gyfan, fel yr un i sefydlu'r sefydliad rhynglywodraethol newydd hwn, wedi cael ei wneud heb gysylltu a thrafod gyda Llywodraeth Cymru." Mae'r ymateb yn croesawu'r camau i gryfhau cydweithredu rhyngwladol o ran gwella diogelwch mordwyaeth forol fyd-eang, ond mae'n ei gwneud yn glir bod y confensiwn "yn effeithio ar bob rhan o'r DU ac mae angen i fuddiannau Cymru gael bod yn rhan o'r broses gwneud penderfyniadau".

19. Gwnaethom ystyried yr ymateb hwn yn ein cyfarfod ar 16 Mai 2022⁵ a chytunwyd i ysgrifennu at Bwyllgor Cytundebau Rhyngwladol Tŷ'r Arglwyddi⁶ i ddod â'r gwahaniaeth hwn o ran y broses ymgynghori i'w sylw. Trafodwyd ymateb y Pwyllgor Cytundebau Rhyngwladol⁷ gennym yn ein cyfarfod ar 6 Mehefin 2022.⁸

² [Y Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a'r Cyfansoddiad, 14 Mawrth 2022](#)

³ [Llythyr at y Prif Weinidog, 23 Mawrth 2022](#)

⁴ [Llythyr gan y Dirprwy Weinidog Newid Hinsawdd, 11 Mai 2022](#)

⁵ [Y Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a'r Cyfansoddiad, 16 Mai 2022](#)

⁶ [Llythyr at Bwyllgor Cytundebau Rhyngwladol Tŷ'r Arglwyddi, 20 Mai 2022](#)

⁷ [Llythyr gan Bwyllgor Cytundebau Rhyngwladol Tŷ'r Arglwyddi, 27 Mai 2022](#)

⁸ [Y Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a'r Cyfansoddiad, 6 Mehefin 2022](#)

Jane Hutt AS/MS
Y Gweinidog Cyfiawnder Cymdeithasol
Minister for Social Justice

Mick Antoniw AS/MS
Y Cwnsler Cyffredinol a Gweinidog y Cyfansoddiad
Counsel General and Minister for the Constitution



Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Elin Jones AS
Llywydd
Senedd Cymru
Bae Caerdydd
Cardiff
CF99 1SN

Llywydd@senedd.wales

01 Gorffennaf 2022

Annwyl Elin

Cyflwynodd y Dirprwy Brif Weinidog, y Gwir Anrhydeddus Dominic Raab AS, [Bil Hawliau](#) (y Bil) yn Nhŷ'r Cyffredin ar 22 Mehefin.

O'n dadansoddiad cychwynnol, mae'r Bil yn cyfeirio at feysydd lle y mae cymhwysedd wedi'i ddatganoli. Mewn llythyr at Brif Weinidog Cymru ar 22 Mehefin, mae Dirprwy Brif Weinidog y DU yn gofyn i Lywodraeth Cymru ddechrau'r broses i baratoi ar gyfer cydsyniad deddfwriaethol yn Senedd Cymru. Fodd bynnag, o ystyried na fu braidd dim ymgysylltu â Llywodraeth Cymru gan Lywodraeth y DU cyn ei gyflwyno er gwaethaf cymhlethdod y materion sy'n codi yn y Bil, ni fu'n bosibl inni ystyried yn briodol eto beth fydd effaith yr hyn sy'n cael ei gynnig ar y meysydd sydd wedi'u datganoli.

Bydd angen inni gynnal dadansoddiad manwl o'r Bil hwn. Fodd bynnag, dim ond pump o'r 41 cymal o'r Bil a rannwyd gyda ni cyn ei gyflwyno. Ac roedd y pum cymal a rannwyd yn ddiystyr i raddau helaeth heb weld y cymalau eraill y maent yn berthnasol iddynt. Ni rannwyd dim un o'r pum atodlen ymlaen llaw. Mae hwn yn Fil sydd ag arwyddocâd cyfansoddiadol mawr, sy'n gymhleth iawn ac sy'n diwygio Deddf Llywodraeth Cymru 2006, felly bydd angen edrych yn fanwl iawn ar bob darpariaeth.

Lansiodd Llywodraeth y DU ymgynghoriad ar y cynnig i ddisodli Deddf Hawliau Dynol 1998 ar 21 Rhagfyr 2021. Cyflwynwyd ymateb gennym i'r ymgynghoriad hwn, a ddaeth i ben ar 8 Mawrth, a chafodd [Datganiad Ysgrifenedig](#) ei gyhoeddi gennym ar yr un diwrnod. Ar 3 Mai, cynhaliwyd [dadl gan Lywodraeth Cymru ar Hawliau Dynol](#) yn y Cyfarfod Llawn. Gwnaethom hefyd gyhoeddi [Datganiad Ysgrifenedig](#) arall ar y diwrnod y cyflwynwyd y Bil.

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Gohebiaeth.Jane.Hutt@llyw.cymru
Correspondence.Jane.Hutt@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Tudalen y pecyn 7

Rydym yn disgwyl gosod Memorandwm Cydsyniad Deddfwriaethol gerbron y Senedd cyn gynted ag y bydd gennym ddarlun clir o ganlyniadau darpariaethau datganoledig y ddeddfwriaeth arfaethedig. Er y bydd hyn y tu allan i'r terfyn amser arferol o bythefnos ar gyfer Rheol Sefydlog 29, gobeithiwn osod y Memorandwm yn gynnar yn ystod toriad haf y Senedd.

Rydym yn anfon copi o'r llythyr hwn at Brif Weinidog Cymru, y Gweinidog Materion Gwledig a Gogledd Cymru, a'r Trefnydd, Cadeirydd y Pwyllgor Cydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol, Cadeirydd y Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a'r Cyfansoddiad a Chadeirydd y Grŵp Trawsbleidiol ar Hawliau Dynol.

Yn gywir



Jane Hutt AS/MS
Y Gweinidog Cyfiawnder
Cymdeithasol
Minister for Social Justice



Mick Antoniw AS/MS
Y Cwnsler Cyffredinol a Gweinidog y Cyfansoddiad
Counsel General and Minister for the Constitution



Ein cyf/Our ref: MA/JH-/2219/22

Jenny Rathbone AS
Cadeirydd y Pwyllgor Cydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol

5 Gorffennaf 2022

Annwyl Jenny,

Penodi Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol Cymru (2023-2030)

Bydd penodi'r Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol nesaf yn benodiad pwysig gan Weinidogion Cymru, a gaiff bellach ei reoleiddio o dan y Cod Ymarfer ar Benodiadau Cyhoeddus. Hoffwn amlinellu ein cynlluniau ar gyfer y broses ddethol a cheisio eich barn ar p'un a fyddai'r Pwyllgor yn dymuno manteisio ar y cyfle i gael gwrandawriad cyn penodi gyda'r ymgeisydd a ffefrir, ai peidio.

Heddiw, rwyf wedi ysgrifennu at Adam Price AS, Andrew RT Davies AS and Jane Dodds AS yn gofyn iddynt enwebu cynrychiolydd i eistedd ar y Panel Asesu Ymgynghorol a fydd yn rhoi cyngor i'r Prif Weinidog ynghylch y penodiad. Bydd y Panel Asesu Ymgynghorol yn cynnwys cynrychiolwyr o bob un o bleidiau gwleidyddol y Senedd, ac Uwch Aelod Panel Annibynnol. Caiff ei gadeirio gan Uwch Was Sifil. Fi fydd yr aelod ar y Panel Asesu Ymgynghorol a fydd yn cynrychioli Llafur Cymru.

Yn ogystal â'r camau sifftio a chyfweld, ceir hefyd sesiwn rhanddeiliaid ar gyfer ymgeiswyr ar y rhestr fer, a fydd yn cynnwys unigolion o alumni Academi Arweinyddiaeth Cenedlaethau'r Dyfodol. Caiff yr Academi hon ei rhedeg gan swyddfa'r Comisiynydd ac mae'n dod ag amrywiaeth eang o bobl ynghyd o'r sector cyhoeddus, y sector preifat a'r trydydd sector i ddatblygu eu gwybodaeth, eu harferion a'u harweinyddiaeth ar Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru). Bydd gofyn i'r ymgeiswyr ar y rhestr fer gynnal trafodaeth â rhanddeiliaid yr Academi yn ystod y sesiwn ar bwnc perthnasol a phwysig. Cytunir ar y pwnc yn nes at yr amser.

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Gohebiaeth.Jane.Hutt@llyw.cymru
Correspondence.Jane.Hutt@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Mae Gweinidogion Cymru a'r Senedd wedi cytuno i gyflwyno proses graffu cyn penodi ar gyfer penodiadau pwysig er mwyn gwella ymhellach y craffu a'r tryloywder sy'n rhan o'r broses penodiadau cyhoeddus. Fel y Pwyllgor sydd â'r cyfrifoldeb penodol ar gyfer Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015, bydd gennych yr opsiwn i gynnal gwrandawriad cyn penodi. Rwy'n ystyried y gwrandawriad cyn penodi yn ddefnydd ffurfiol o'r ddyletswydd i ymgynghori â'r Senedd. Byddwn yn ddiolchgar pe gallai'r Pwyllgor gadarnhau a yw'r aelodau'n dymuno cynnal gwrandawriad cyn penodi ai peidio. Ar sail ein hamserlen arfaethedig, disgwyliwn mai ym mis Tachwedd 2022 y caiff ei gynnal.

Yn gywir,

A handwritten signature in black ink that reads "Jane Hutt". The signature is written in a cursive style with a long horizontal line above the first letter 'J'.

Jane Hutt AS/MS

Y Gweinidog Cyfiawnder Cymdeithasol

Minister for Social Justice

Jane Hutt AS/MS
Y Gweinidog Cyfiawnder Cymdeithasol
Minister for Social Justice

Eitem 2.4

Julie James AS/MS
Y Gweinidog Newid Hinsawdd
Minister for Climate Change



Ein cyf/Our ref MA/JH/2217/22

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Jenny Rathbone AS
Cadeirydd y Pwyllgor Cydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol
Senedd Cymru

05 Gorffennaf 2022

Annwyl Jenny

Diolch am eich adroddiad ar 18 Mai ynghylch yr ymchwiliad i dlodi tanwydd a'r Rhaglen Cartrefi Clyd a gynhaliwyd gan y Pwyllgor Cydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol.

Rydym yn rhannu'r pryderon a fynegwyd gan y Pwyllgor am yr effaith y mae'r argyfwng ynni a chostau byw yn ei chael ar aelwydydd yng Nghymru. Fel y mae eich adroddiad yn ei wneud yn amlwg, mae'r rhagolygon diweddaraf a gyhoeddwyd ym mis Ebrill yn awgrymu y gallai 45% o holl aelwydydd Cymru fod yn gwario mwy na 10% o incwm eu haelwyd ar eu hanghenion ynni domestig.

Amgaeir ein hymateb i'r argymhellion yn yr adroddiad.

Ers mis Hydref, rydym wedi neilltuo £380 miliwn ar gyfer pecyn o fesurau i gefnogi aelwydydd sydd fwyaf anghenus. Y gaeaf diwethaf, elwodd dros 166,000 o aelwydydd ar £200 nad oedd rhaid ei ad-dalu oddi wrth y cynllun cymorth tanwydd gaeaf a bydd cynllun arall ar gael i aelwydydd cymwys yr hydref hwn. Rydym yn edrych ar sut y gall y cynllun gyrraedd mwy o aelwydydd. Mae dros 330,000 o aelwydydd yn elwa ar yr ad-daliad treth gyngor o £150 sy'n cael ei brosesu ar hyn o bryd gan Awdurdodau Lleol yng Nghymru.

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Gohebiaeth.Jane.Hutt@llyw.cymru
Correspondence.Jane.Hutt@gov.wales

Rydym yn croesawu gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Tudalen y pecyn 11
Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Rydym hefyd yn sicrhau bod cymorth ar gael i fanciau bwyd ac y gwneir taliadau i'r aelwydydd mwyaf agored i niwed drwy ein Cronfa Cymorth Dewisol. Ar 10 Mehefin, cyhoeddwyd cyllid pellach o £4 miliwn gennym i weithio gyda'r Sefydliad Banc Tanwydd i gefnogi aelwydydd incwm is nad ydynt ar y grid nwy a'r rhai sy'n dibynnu ar fesuryddion talu ymlaen llaw i dalu am eu hynni domestig.

Mesurau yw'r rhain sy'n rhoi arian ym mhocedi pobl sydd bellach yn ei chael yn anodd talu am gostau byw hanfodol o ddydd i ddydd. Rydym yn cydweithio â rhanddeiliaid i edrych ar beth arall y gellir ei wneud i leihau'r baich ar gyfer y gaeaf i ddod. Rydym yn cydnabod, fodd bynnag, nad yw'r mesurau dros dro hyn yn mynd i'r afael â'r gwendidau sylfaenol yn sector ynni'r DU, sy'n parhau i ddibynnu ar losgi tanwydd ffosil i ddiwallu ein hanghenion ynni.

Mae digwyddiadau diweddar yn tanlinellu pa mor bwysig yw symud at gyflenwad ynni mwy cynaliadwy a chadarn, er mwyn sicrhau parhad a phrisiau sefydlog i ddefnyddwyr a chyflawni'r uchelgeisiau a rannwn ynghylch gweithredu ar sail sero net a chyfiawnder cymdeithasol. Dros y degawd diwethaf, mae Llywodraeth y DU wedi methu â rhoi digon o gymhellion ar waith i symud i'r system ynni sero net sydd ei hangen arnom.

Er gwaethaf galwadau niferus i Lywodraeth y DU gymryd camau i gefnogi'r rhai sy'n wynebu'r perygl mwyaf o ganlyniad i brisiau ynni uchel, nid yw Strategaeth Sefydlogrwydd Ynni'r DU yn gwneud dim i gefnogi dinasyddion. Yn hytrach, mae'n nodi dull gweithredu mewn perthynas â chyflenwi ynni y mae perygl iddo achosi i'r DU fod yn gaeth i ddibyniaeth barhaus ar danwydd ffosil. Bydd hefyd yn gosod baich ariannol sylweddol ar genedlaethau'r dyfodol pan fo opsiynau amgen rhatach ar gael ar gyfer cynhyrchu adnewyddadwy ar raddfa fawr. Byddwn yn parhau i gynyddu'r buddsoddiad mewn ynni adnewyddadwy yng Nghymru ac, wrth inni wneud hynny, byddwn yn ceisio cynyddu i'r eithaf y buddion economaidd a chymdeithasol. Bydd hyn yn cynnwys sut y gallwn leihau biliau defnyddwyr Cymru yn uniongyrchol.

Mae gwella effeithlonrwydd ynni domestig yn parhau i fod yn un o'r mesurau mwyaf effeithiol sydd o fewn ein rheolaeth ni, i liniaru'r gost i aelwydydd o wresogi'u cartrefi'n foddhaol. Fel y nodwyd gennym yn ein tystiolaeth i'r Pwyllgor, ers 2010, mae ein Rhaglen Cartrefi Clyd wedi bod o fudd i fwy na 67,100 o aelwydydd incwm is, ac amcangyfrifir bod hyn yn arbed cyfartaledd blynyddol o fwy na £300 ar eu biliau ynni, yn seiliedig ar werthoedd 2021. Eleni, rydym wedi cynyddu'r gyllideb ar gyfer y Rhaglen Cartrefi Clyd £3 miliwn i gefnogi rhagor o aelwydydd i leihau eu biliau ynni.

Daeth yr ymgynghoriad cyhoeddus ar fersiwn nesaf y Rhaglen Cartrefi Clyd i ben ar 1 Ebrill ac rydym yn datblygu ein cynigion i'w cyflwyno i'r Senedd pan fydd yn dychwelyd o doriad yr haf. Bydd eich adroddiad gwerthfawr yn llywio ein teithi meddwl. Ar hyn o bryd yn y broses o ddatblygu'r rhaglen, mae'n anodd nodi goblygiadau ariannol argymhellion y Pwyllgor a graddfa a chwmpas fersiwn nesaf y Rhaglen Cartrefi Clyd. Wrth gwrs, byddwn yn ysgrifennu atoch chi a'r Pwyllgor eto pan fydd y broses ddatblygu wedi'i chwblhau.

Julie James AS/MS
Y Gweinidog Newid Hinsawdd
Minister for Climate Change

Jane Hutt AS/MS
Y Gweinidog Cyfiawnder Cymdeithasol
Minister for Social Justice

Argymhellion adroddiad Pwyllgor y Senedd ar Gydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol a gyhoeddwyd ym mis Mai 2022
Tlodi Tanwydd a'r Rhaglen Cartrefi Clyd – ymateb Llywodraeth Cymru

Tudalen y pecyn 13

| Argymhelliad | Derbyn/Gwrthod | Drafft - Ymateb Llywodraeth Cymru |
|---|----------------|---|
| <p>Argymhelliad 1. Dylai Llywodraeth Cymru gynnal adolygiad o'r cymorth a gynigir i aelwydydd incwm isel drwy'r Cynllun Cymorth Tanwydd Gaeaf cyn hydref 2022. Dylai'r adolygiad hwn bennu a ellir gwneud gwelliannau wrth dargedu cymorth drwy:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ asesu cyfraddau manteisio yn ôl ardal awdurdod lleol; ▪ asesu effeithiolrwydd hyrwyddo a chodi ymwybyddiaeth; ac ▪ ystyried a oes angen rhagor o waith allgymorth i gefnogi'n rhagweithiol y grwpiau sy'n fwy anodd eu cyrraedd a grwpiau sy'n agored i niwed | Derbyn | <p>Mae Llywodraeth Cymru yn adolygu'r Cynllun Cymorth Tanwydd Gaeaf yr elwodd 166,000 o aelwydydd incwm isel arno yn 2021/22. Mae swyddogion yn cynnal trafodaethau gyda rhanddeiliaid, Awdurdodau Lleol a thimau cyfathrebu i ddeall effeithiolrwydd y cynllun ac i sicrhau bod y cynllun yn cyrraedd cynifer o aelwydydd ag sydd angen cymorth cyn gaeaf 2022.</p> |
| <p>Argymhelliad 2. Dylai Llywodraeth Cymru gyflymu ei hadolygiad o'r camau blaenoriaeth yn y Cynllun Trechu Tlodi Tanwydd gyda'r bwriad o nodi camau neu fesurau ar unwaith ac yn y byrdymor y gallai'r llywodraeth eu cymryd i gefnogi teuluoedd sy'n cael trafferth gyda thlodi tanwydd a phennu targedau interim</p> | Derbyn | <p>Bydd adolygiad o gynllun Llywodraeth Cymru i fynd i'r afael â thlodi tanwydd yn dechrau eleni gyda chynllun diwygiedig yn cael ei gyhoeddi yn 2023. Mae Llywodraeth Cymru wedi cymryd camau tymor byr i gefnogi aelwydydd drwy'r argyfwng costau byw. Ers mis Hydref 2021, mae cyllid o £380 miliwn wedi'i ddarparu ar gyfer pecyn o fesurau i gefnogi aelwydydd. Ar 10 Mehefin, cyhoeddwyd £4 miliwn o gyllid ychwanegol i ehangu gweithgareddau'r Sefydliad Banc Tanwydd yng Nghymru i gefnogi taliadau atodol ar gyfer mesuryddion talu ymlaen llaw a chronfa wres ar gyfer prynu olew gwresogi o flaen llaw ar gyfer aelwydydd incwm isel nad ydynt ar y grid nwy.</p> |
| <p>Argymhelliad 3. Dylai Llywodraeth Cymru weithio gyda'r Panel Cyngori ar Dlodi Tanwydd i nodi camau neu fesurau ar unwaith ac yn y byrdymor y gallai'r llywodraeth eu cymryd i gefnogi teuluoedd mewn tlodi tanwydd. Dylai hyn gynnwys ystyried cyfleoedd i wneud y mwyaf o fanteision y toriad diweddar mewn TAW i ddeunyddiau arbed ynni ac inswleiddio</p> | Derbyn | <p>Mae Llywodraeth Cymru yn parhau i weithio gyda'r Panel Cyngori ar Dlodi Tanwydd a grwpiau perthnasol eraill i nodi a chyflwyno cyfleoedd priodol i gefnogi teuluoedd yng Nghymru. Fel rhan o'r cynllun i fynd i'r afael â thlodi tanwydd, cynhelir ymgyrch yn ystod yr hydref hwn (2022) i godi ymwybyddiaeth o'r cymorth sydd ar gael i wella gallu aelwydydd i ymdopi â thywydd oer.</p> |

Argymhellion adroddiad Pwyllgor y Senedd ar Gydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol a gyhoeddwyd ym mis Mai 2022
Tlodi Tanwydd a'r Rhaglen Cartrefi Clyd – ymateb Llywodraeth Cymru

Tudalen y pecyn 14

| Argymhelliad | Derbyn/Gwrthod | Drafft - Ymateb Llywodraeth Cymru |
|--|-----------------------------|--|
| <p>Argymhelliad 4. Yn yr iteriad nesaf o'r Rhaglen Cartrefi Clyd, dylai Llywodraeth Cymru gael gwared ar y cap ar gyfer ceisiadau sengl a dylunio dull mwy deallus o gyfyngu ar gostau na'r cap mympwyol presennol ar grantiau.</p> | <p>Derbyn mewn egwyddor</p> | <p>Mae'r gwaith o ddatblygu'r Rhaglen Cartrefi Clyd newydd yn mynd rhagddo ac mae'n cynnwys asesiad effaith o'r opsiynau. Mae canlyniadau dileu'r cap sengl o blaid dull amgen yn cael eu hystyried i sicrhau mecanwaith teg a chyfartal i reoli lefel y cymorth a ddarperir.</p> |
| <p>Argymhelliad 5. Yn yr iteriad nesaf o'r Rhaglen Cartrefi Clyd, dylai Llywodraeth Cymru ddatblygu meini prawf cymhwysedd craffach, llai cyfyngol sy'n sicrhau, o leiaf, bod unrhyw aelwyd sy'n bodloni'r diffiniad o dlodi tanwydd yn gallu cael cymorth pan fo angen. Dylai unrhyw newidiadau i'r meini prawf cymhwysedd hefyd ystyried:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ sut y gellir cefnogi eiddo sydd ag EPC gradd D yn y dyfodol; a ▪ chyflwyno trothwy trosiant busnes (lle byddai aelwyd ddomestig yn bennaf sydd hefyd wedi cofrestru fel busnes yn dod yn anghymwys uwchlaw'r trothwy hwnnw) er mwyn helpu i gefnogi busnesau bach a gwledig sy'n digwydd bod yn gweithredu o eiddo domestig ac sy'n destun cyfyngiadau cymhwysedd ar hyn o bryd. | <p>Derbyn</p> | <p>Bydd diben a chwmpas fersiwn nesaf y Rhaglen Cartrefi Clyd yn cael eu nodi pan fydd y Senedd yn dychwelyd o doriad yr haf 2022. Bydd y meini prawf cymhwysedd yn cael eu cynllunio i sicrhau bod anheddau domestig sydd angen gwelliannau effeithlonrwydd ynni yn gallu cael cymorth drwy'r rhaglen.</p> <p>Bydd Llywodraeth Cymru yn ystyried argymhelliad y Pwyllgor wrth gynllunio manylion y meini prawf cymhwysedd i sicrhau yr eir i'r afael â'r pwyntiau a godwyd.</p> |
| <p>Argymhelliad 6. Dylai Llywodraeth Cymru ddysgu gwersi o adroddiad Archwilio Cymru a nodi yn ei hymateb sut y mae'n bwriadu sicrhau bod yr iteriad nesaf o'r Rhaglen Cartrefi Clyd yn fwy o ran maint, yn ddoethach o ran pwy y mae'n ei dargedu ac yn wyrddach yn ei hymyriadau.</p> | <p>Derbyn</p> | <p>Bydd diben a chwmpas fersiwn nesaf y Rhaglen Cartrefi Clyd yn cael eu nodi pan fydd y Senedd yn dychwelyd o doriad yr haf 2022. Bydd y rhaglen yn parhau i gefnogi aelwydydd mewn tlodi tanwydd, ac yn rhan, ar yr un pryd, o'r gyfres o raglenni a gynlluniwyd i ddatgarboneiddio'r 1.4 miliwn o gartrefi yng Nghymru er mwyn cyflawni ein rhwymedigaethau i fod yn sero net erbyn 2050. Bydd adroddiad ar y gwersi a ddysgwyd yn cael ei gyhoeddi yn yr hydref.</p> |

Argymhellion adroddiad Pwyllgor y Senedd ar Gydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol a gyhoeddwyd ym mis Mai 2022
Tlodi Tanwydd a'r Rhaglen Cartrefi Clyd – ymateb Llywodraeth Cymru

Tudalen y pecyn 15

| Argymhelliad | Derbyn/Gwrthod | Drafft - Ymateb Llywodraeth Cymru |
|--|----------------------|---|
| <p>Argymhelliad 7. Dylai Llywodraeth Cymru nodi'r mecanwaith cyfreithiol y mae'n ei ffafrio ar gyfer cynnal yr iteriad nesaf o'r Rhaglen Cartrefi Clyd, gan gynnwys sut y bydd yn sicrhau bod y Senedd a rhanddeiliaid eraill yn gallu craffu ar y rhain mewn modd cadarn.</p> | Derbyn | Bydd Llywodraeth Cymru yn cyflwyno rheoliadau drafft yn disodli Rheoliadau Cynlluniau Effeithlonrwydd Ynni Cartref (Cymru) 2007. Bydd Llywodraeth Cymru yn ymgysylltu ag aelodau'r Senedd a rhanddeiliaid ehangach cyn i'r Rheoliadau gael eu gwneud. |
| <p>Argymhelliad 8. Dylai Llywodraeth Cymru annog atgyweirio boeleri yn hytrach na gosod boeleri newydd lle bo modd, yn enwedig mewn achosion lle nad yw mesurau eraill megis atal drafftiau ac inswleiddio wedi'u harchwilio'n llawn neu lle mae dewisiadau gwyrddach eraill (fel pypiau gwres ffynhonnell aer) ar gael.</p> | Derbyn | Mae'n bosibl trwsio boeler nwy effeithlon o dan y Rhaglen Cartrefi Clyd bresennol a bydd hynny'n cael ei gynnwys yn y rhaglen newydd. |
| <p>Argymhelliad 9. Dylai Llywodraeth Cymru sicrhau bod cynllun seiliedig ar ardal yn y dyfodol yn blaenoriaethu cydweithio a gweithio mewn partneriaeth rhwng y cynllun, awdurdodau lleol, grwpiau cymunedol ac eraill.</p> | Derbyn | Mae cynlluniau ôl-osod ac adfywio llwyddiannus sy'n seiliedig ar ardaloedd yn dibynnu ar ymgysylltu effeithiol â'r gymuned leol. Mae Llywodraeth Cymru yn gweithio gydag Awdurdodau Lleol i weithredu'r Cynllun Rhwymedigaeth Cwmnïau Ynni yng Nghymru a'n Rhaglen Cartrefi Clyd ein hunain. |
| <p>Argymhelliad 10. Dylai Llywodraeth Cymru gyhoeddi asesiad o fanteision ac anfanteision treialu'r dull "pentref enghreifftiol" o dargedu pentref yn ei gyfanrwydd er mwyn sefydlu glasbrint i drefi a phentrefi eraill ei efelychu. Dylai'r asesiad hwn ystyried gwaith ymchwil presennol ac enghreifftiau o arfer gorau rhyngwladol.</p> | Derbyn mewn egwyddor | <p>Bydd Llywodraeth Cymru yn archwilio modelau pentref enghreifftiol ac yn ystyried pa mor berthnasol ydynt i Gymru. Byddwn yn asesu sut y gallai'r dull gweithredu hwn fod yn addas, a pha fanteision y gallai eu cynnig i'n dull o ddatgarboneiddio ac effeithlonrwydd ynni.</p> <p>Dim ond drwy ddull gweithredu sy'n seiliedig ar dystiolaeth y gallwn sicrhau bod buddsoddiad yn y dyfodol yn dibynnu ar atebion y gallwn fod yn hyderus sy'n gweithio ar draws gwahanol gartrefi a gwahanol ddeiliadaethau.</p> |

Argymhellion adroddiad Pwyllgor y Senedd ar Gydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol a gyhoeddwyd ym mis Mai 2022
Tlodi Tanwydd a'r Rhaglen Cartrefi Clyd – ymateb Llywodraeth Cymru

Tudalen y pecyn 16

| Argymhelliad | Derbyn/Gwrthod | Drafft - Ymateb Llywodraeth Cymru |
|--|----------------|--|
| <p>Argymhelliad 11. Dylai Llywodraeth Cymru sicrhau bod cynllun seiliedig ar ardal yn y dyfodol yn datblygu strategaeth ymgysylltu â'r gymuned i sicrhau'r manteision mwyaf posibl o'r rhwydweithiau presennol, a bod ymdeimlad cryfach o lawer o ymrwymiad ymhlith cymunedau lleol.</p> | Derbyn | <p>Mae Llywodraeth Cymru yn cydnabod manteision ymgysylltu â'r gymuned o ran cyflawni amcanion a blaenoriaethau'r Llywodraeth a sicrhau'r budd mwyaf posibl ohonynt. Bydd diben a chwmpas fersiwn nesaf y Rhaglen Cartrefi Clyd yn cael eu nodi pan fydd y Senedd yn dychwelyd o doriad yr haf 2022. Os caiff cynllun sy'n seiliedig ar ardal ei gynnwys fel rhan o'r Rhaglen Cartrefi Clyd, bydd rhaid i asiantau ddatblygu a gweithredu strategaeth ar gyfer ymgysylltu â'r gymuned.</p> |
| <p>Argymhelliad 12. Dylai Llywodraeth Cymru sicrhau bod yr iteriad nesaf o'r Rhaglen Cartrefi Clyd yn cynnwys fframwaith cadarn ar gyfer casglu, monitro a gwerthuso data a fydd yn cynorthwyo'r broses o reoli a chydymffurfio â chontractau ac yn galluogi mesur canlyniadau'n well ac archwiliad rheolaidd.</p> | Derbyn | <p>Bwriedir i'r rhaglen yn y dyfodol gynnwys system rheoli data gadarn gan gynnwys adroddiadau blynyddol. Bydd adolygiadau cyfnodol yn sicrhau bod y rhaglen yn ymateb i flaenoriaethau sy'n newid.</p> |
| <p>Argymhelliad 13. Dylai Llywodraeth Cymru egluro sut y mae'n bwriadu i'w dull graddol yn y Rhaglen Cartrefi Clyd nesaf weithio'n ymarferol. Rydym yn argymhell bod y dull graddol yn cael ei ategu gan adolygiadau cyfnodol i ganfod a yw'r Rhaglen yn cyflawni yn erbyn ei hamcanion. Byddai nifer a dilyniant unrhyw adolygiad cyfnodol o'r fath yn dibynnu'n rhannol ar gyfnod a hyd y Rhaglen, fodd bynnag, byddem yn disgwyl i adolygiad ddigwydd hanner ffordd o leiaf.</p> | Derbyn | <p>Mae Llywodraeth Cymru yn bwriadu canolbwyntio ar gynnal gwaith wedi'i reoli ac yna adolygiadau cyfnodol. Ein nod fydd y bydd y fersiwn nesaf yn ymateb i amodau'r farchnad a'r gadwyn gyflenwi, gan gydbwyso'r galw â'r capasiti sydd ar gael. Bydd y rhaglen yn parhau i fod yn addas i'r diben a bydd adroddiadau blynyddol ar berfformiad yn cynorthwyo hynny.</p> |

Argymhellion adroddiad Pwyllgor y Senedd ar Gydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol a gyhoeddwyd ym mis Mai 2022
Tlodi Tanwydd a'r Rhaglen Cartrefi Clyd – ymateb Llywodraeth Cymru

Tudalen y pecyn 17

| Argymhelliad | Derbyn/Gwrthod | Drafft - Ymateb Llywodraeth Cymru |
|--|----------------|---|
| <p>Argymhelliad 14. Dylai Llywodraeth Cymru nodi yn ei hymateb i'r adroddiad hwn pa gamau y mae wedi'u cymryd i sicrhau na all y camgymeriadau a wnaed fel rhan o'r broses o gaffael a rheoli contract y cynllun presennol gael eu hailadrodd mewn ymarfer neu gynllun caffael arall gan y llywodraeth yn y dyfodol.</p> | Derbyn | <p>Mae Llywodraeth Cymru wedi derbyn yr argymhellion a wnaed gan yr Archwilydd Cyffredinol mewn perthynas â chaffael a rheoli contractau'r rhaglen bresennol.</p> <p>Mae'r Sefydliad Ymchwil Adeiladu wedi'i gomisiynu i ddarparu cyngor technegol arbenigol a gwybodaeth am y farchnad i lywio'r strategaeth gaffael ar gyfer fersiwn nesaf y rhaglen. Bydd y strategaeth gaffael yn nodi sut y bydd Llywodraeth Cymru yn ymgysylltu â'r sector ôl-osod tai i annog cyflenwyr i gymryd rhan yn yr ymarfer caffael. Bydd gweithdrefnau asesu contractau yn cynnwys meincnodi priodol i sicrhau gwerth am arian.</p> |
| <p>Argymhelliad 15. Dylai Llywodraeth Cymru sicrhau bod gan yr iteriad nesaf o'r Rhaglen Cartrefi Clyd drefn sy'n addas at y diben ar gyfer sicrhau ansawdd, sy'n cynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ rhaglen o wiriadau ar ôl gosod i'w gwneud gan drydydd parti annibynnol; a ▪ phrosesau cadarn ar gyfer casglu, dadansoddi a storio data perfformiad. | Derbyn | <p>Cyflwynodd Llywodraeth Cymru gyfundrefn sicrhau ansawdd trydydd parti annibynnol ar hap yn 2018. Byddwn yn datblygu hon fel rhan o fersiwn nesaf y Rhaglen Cartrefi Clyd. Bydd y sicrwydd ansawdd ar gyfer ôl-osod tai sy'n cynnwys gosodiadau cymhleth, megis inswleiddio waliau allanol, yn cael ei gryfhau fel yr argymhellir.</p> |
| <p>Argymhelliad 16. Dylai'r iteriad nesaf o'r Rhaglen Cartrefi Clyd geisio talu am gost 'gwaith galluogi' megis ailaddurno yn enwedig yn achos y teuluoedd incwm isaf, a sicrhau bod pawb sy'n cymryd rhan yn y cynllun yn ymwybodol o unrhyw gostau cudd y byddant yn eu hwynebu ymlaen llaw.</p> | Derbyn | <p>Bydd cyfathrebu clir â deiliaid tai am oblygiadau gwaith arfaethedig ar eu cartref yn rhan hanfodol o'r rhaglen newydd. Ni ddylai fod unrhyw beth annisgwyl ynghylch costau na rhwymedigaethau cynnal a chadw.</p> <p>Mae'r diffyg gallu i wneud gwaith galluogi ar ran aelwydydd incwm is yn cael ei ystyried drwy'r rhaglen newydd.</p> <p>Bydd cwmpas a graddfa'r gwaith galluogi y gellid ei ddarparu drwy'r rhaglen yn cael ei nodi pan fydd y Senedd yn dychwelyd o doriad haf 2022.</p> |

Argymhellion adroddiad Pwyllgor y Senedd ar Gydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol a gyhoeddwyd ym mis Mai 2022
Tlodi Tanwydd a'r Rhaglen Cartrefi Clyd – ymateb Llywodraeth Cymru

Tudalen y pecyn 18

| Argymhelliad | Derbyn/Gwrthod | Drafft - Ymateb Llywodraeth Cymru |
|--|----------------|--|
| <p>Argymhelliad 17. Dylai Llywodraeth Cymru ymgorffori'r dull ffabrig a 'gwaethaf yn gyntaf' o ran ôl-osod, gan dargedu'r aelwydydd tlotaf yn y cartrefi lleiaf effeithlon o ran tanwydd, yn egwyddorion craidd iteriad nesaf y Rhaglen Cartrefi Clyd.</p> | Derbyn | <p>Mae Llywodraeth Cymru wedi derbyn egwyddor dull gweithredu sy'n mynd i'r afael ag adeiladwaith eiddo a'r 'gwaethaf yn gyntaf' ers 2010 ac mae'n parhau i gael ei dderbyn yn y Cynllun Tlodi Tanwydd, a gyhoeddwyd ym mis Mawrth 2021. Bydd yn greiddiol i fersiwn nesaf y Rhaglen Cartrefi Clyd.</p> |
| <p>Argymhelliad 18. Dylai Llywodraeth Cymru weithio gyda'r sector i lunio strategaeth glir, hirdymor ar gyfer datgarboneiddio gyda'r nod o roi'r hyder sydd ei angen ar ddiwydiant i fuddsoddi mewn sgiliau, technoleg a phobl.</p> | Derbyn | <p>Mae Llywodraeth Cymru yn datblygu strategaeth a chynllun cyflawni cynhwysfawr sy'n ymgorffori gwaith ar draws deiliadaethau tai. Bydd wedi'i wreiddio mewn tystiolaeth o'r hyn sy'n gweithio o ran datgarboneiddio, yn seiliedig ar ddysgu gwersi o ymyriadau fel y Rhaglenni Ôl-osod er mwyn Optimeiddio a Thai Arloesol. Rydym wedi ymrwmo i sicrhau dealltwriaeth mor glir o'r problemau â phosibl ac wedi ymrwmo i weithio gyda phartneriaid ar draws y sector i sicrhau bod ein cynllun yn seiliedig ar dystiolaeth a hefyd yn gyraeddadwy yn y pen draw, er ei fod yn uchelgeisiol. Mae ôl-osod yn gofyn am ddull system gyfan – mae newid systemig ehangach yn hanfodol i lwyddiant o ran sgiliau, cadwyni cyflenwi, deunyddiau a chaffael os ydym am ddatgarboneiddio ar y raddfa angenrheidiol ac yn gyflym.</p> |
| <p>Argymhelliad 19. Dylai Llywodraeth Cymru roi'r wybodaeth ddiweddaraf i'r Senedd a'r Pwyllgor hwn am y cynnydd tuag at gyhoeddi ei Chynllun Gweithredu Sgiliau Sero Net a dylai geisio ei gyhoeddi cyn gynted â phosibl a heb fod yn hwyrach na dechrau Toriad yr Haf y Senedd sydd wedi'i drefnu ar gyfer mis Gorffennaf 2022.</p> | Derbyn | <p>Disgwylir i Gynllun Sgiliau Sero Net Cymru, ar gyfer helpu i bontio i fod yn Sero Net, gael ei gyhoeddi erbyn diwedd mis Rhagfyr 2022 fan bellaf.</p> |

Argymhellion adroddiad Pwyllgor y Senedd ar Gydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol a gyhoeddwyd ym mis Mai 2022
Tlodi Tanwydd a'r Rhaglen Cartrefi Clyd – ymateb Llywodraeth Cymru

Tudalen y pecyn 19

| Argymhelliad | Derbyn/Gwrthod | Drafft - Ymateb Llywodraeth Cymru |
|--|----------------|---|
| <p>Argymhelliad 20. Gyda'r potensial i brisiau nwy barhau i godi hyd y gellir rhagweld, ymhlith pryderon o'r newydd ynghylch diogelwch cyflenwadau ynni, dylai Llywodraeth Cymru nodi'r cyllid sydd ei angen i ymateb drwy adolygu digonolrwydd ei dyraniadau gwariant ar gyfer effeithlonrwydd ynni mewn tai. Dylai'r adolygiad hwn nodi unrhyw gamau gweithredu neu weithgareddau y gellir eu blaenoriaethu, eu huwchraddio, neu eu cyflymu er mwyn lleihau'r galw a chynyddu effeithlonrwydd a dylid cwblhau hyn erbyn mis Rhagfyr 2022.</p> | <p>Derbyn</p> | <p>Cynhaliodd y Gweinidogion Cyfiawnder Cymdeithasol, Newid Hinsawdd a Llywodraeth Leol a Chyllid uwchgynhadledd costau byw ym mis Chwefror. Bwriedir cynnal cyfarfod arall ym mis Gorffennaf. Anogir rhanddeiliaid i gyflwyno awgrymiadau ar sut y gall Llywodraeth Cymru ehangu rhaglenni presennol neu gyflwyno mesurau newydd i gefnogi aelwydydd yn well drwy'r argyfwng costau byw.</p> <p>Ers mis Hydref 2021, mae Llywodraeth Cymru wedi darparu £380 miliwn ar gyfer darparu pecyn o fesurau i gefnogi aelwydydd Cymru. Cyhoeddwyd £4 miliwn arall ar 10 Mehefin i gefnogi aelwydydd nad ydynt ar y grid nwy ac sy'n ddibynnol ar fesuryddion talu ymlaen llaw. Yn y tymor hwy, bydd penderfyniadau gwario i gyflawni ein hamcanion polisi a dyluniad y cynllun yn cael eu nodi fel rhan o broses pennu cyllideb y Senedd.</p> |
| <p>Argymhelliad 21. Dylai Llywodraeth Cymru greu cynllun effeithlonrwydd ynni i fynd i'r afael â thlodi tanwydd gwledig. Dylai'r cynllun hwn gynnwys cynllun ar gyfer mynd i'r afael â rhai o'r heriau penodol a wynebir mewn ardaloedd gwledig, gan gynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ prinder sgiliau angenrheidiol mewn gweithluoedd lleol; ▪ materion o ran y gadwyn gyflenwi; ▪ y gyfran uwch o eiddo oddi ar y grid, sy'n fwy anodd eu trin. | <p>Derbyn</p> | <p>Ymdrinnir â'r heriau a wynebir gan y rhai sy'n byw yng nghefn gwlad Cymru yn y rhaglen bresennol a byddwn yn parhau i fynd i'r afael â'r materion a amlygwyd gan y pwyllgor a brofir gan ddeiliaid tai yng nghefn gwlad. Bydd diben a chwmpas fersiwn nesaf y Rhaglen Cartrefi Clyd yn cael eu nodi pan fydd y Senedd yn dychwelyd o doriad yr haf 2022.</p> |

Argymhellion adroddiad Pwyllgor y Senedd ar Gydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol a gyhoeddwyd ym mis Mai 2022
 Tlodi Tanwydd a'r Rhaglen Cartrefi Clyd – ymateb Llywodraeth Cymru

Tudalen y pecyn 20

| Argymhelliad | Derbyn/Gwrthod | Drafft - Ymateb Llywodraeth Cymru |
|---|----------------|---|
| <p>Argymhelliad 22. Dylai Llywodraeth Cymru wella effeithlonrwydd ynni drwy gyfuniad o gymhellion, safonau ac ymgysylltiad.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Er mwyn cymell gweithredu, dylai Llywodraeth Cymru hyrwyddo'r TAW bresennol ar gyfradd sero ar fesurau inswleiddio ac archwilio dichonoldeb cynllun benthyciadau effeithlonrwydd ynni ar gyfer landlordiaid yn y sector rhentu preifat. ▪ Er mwyn gwella safonau, dylai Llywodraeth Cymru annog Llywodraeth y DU i weithredu ar gynigion i gynyddu'r Safonau Gofynnol Effeithlonrwydd Ynni i EPC gradd C erbyn 2028 ac, os nad yw'n fodlon gweithredu, ymchwilio i roi safonau uwch ar waith yng Nghymru yn unig. ▪ Er mwyn ymgysylltu'n well â'r sector, dylai'r iteriad nesaf o'r Rhaglen Cartrefi Clyd gynnwys gwell cyngor a chanllawiau sy'n targedu'n benodol landlordiaid yn y sector preifat a'u tenantiaid. | <p>Derbyn</p> | <p>Mae Llywodraeth Cymru yn parhau i weithio gyda'r Panel Cyngori ar Dlodi Tanwydd a grwpiau perthnasol eraill i nodi a chyflwyno cyfleoedd priodol i gefnogi teuluoedd yng Nghymru. Fel rhan o'r cynllun i fynd i'r afael â thlodi tanwydd, cynhelir ymgyrch yn ystod yr hydref hwn (2022) i godi ymwybyddiaeth o'r cymorth sydd ar gael i wella gallu aelwydydd i ymdopi â thywydd oer.</p> <p>Mae Llywodraeth Cymru yn gweithio gyda Llywodraeth y DU ar gynigion i annog y sector gwasanaethau ariannol i annog deiliaid tai i fuddsoddi mewn mesurau effeithlonrwydd ynni cartref a gwella effeithlonrwydd ynni cartrefi yn y sector rhentu preifat. Rydym yn gweithio i sicrhau cyllid i gefnogi'r sector rhentu preifat i gyrraedd gwell safonau effeithlonrwydd ynni.</p> |

Argymhellion adroddiad Pwyllgor y Senedd ar Gydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol a gyhoeddwyd ym mis Mai 2022
 Tlodi Tanwydd a'r Rhaglen Cartrefi Clyd – ymateb Llywodraeth Cymru

| Argymhelliad | Derbyn/Gwrthod | Drafft - Ymateb Llywodraeth Cymru |
|--|----------------|---|
| <p>Argymhelliad 23. Dylai Llywodraeth Cymru gynnwys Rhentu Doeth Cymru yn y gwaith o ddatblygu'r Rhaglen Cartrefi Clyd nesaf gyda'r bwriad o ddefnyddio'r corff hwnnw fel cyfrwng i ymgysylltu â'r sector rhentu preifat ar effeithlonrwydd ynni a mesuryddion deallus ochr yn ochr â nodi cyfleoedd ar gyfer gweithio mewn partneriaeth. Dylai Llywodraeth Cymru roi'r wybodaeth ddiweddaraf inni am gynnydd y gwaith hwn erbyn mis Tachwedd 2022.</p> | <p>Derbyn</p> | <p>Mae Llywodraeth Cymru yn cynnal deialog effeithiol â Rhentu Doeth Cymru i gefnogi gwelliannau effeithlonrwydd ynni yn y Sector Rhentu Preifat. Mae Rhentu Doeth Cymru yn rhannu'r gwersi a ddysgwyd o'u profiadau, a fydd yn llywio'r gwaith o ddatblygu polisïau, hyfforddiant a phecynnau cymorth y bydd eu hangen yn y dyfodol.</p> <p>Bydd Rhentu Doeth Cymru a'r asiant ar gyfer fersiwn nesaf y Rhaglen Cartrefi Clyd yn parhau i gydweithio i hyrwyddo negeseuon ynghylch yr angen i gydymffurfio â gofynion effeithlonrwydd ynni ac i hyrwyddo gwelliannau effeithlonrwydd ynni.</p> |

Eitem 3

Yn rhinwedd paragraff(au) vii o Reol Sefydlog 17.42

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon

FAO Jenny Rathbone MS

Dear Ms Rathbone

The Social Partnership and Public Procurement (Wales) Bill

Evidence to the Equality and Social Justice Senedd Committee

Thank you for the opportunity to contribute to your work on this Bill. The stated purpose of the Social Partnership and Public Procurement (Wales) Bill, to create a framework to enhance the well-being of the people of Wales by improving public services through social partnership working, promoting fair work and socially responsible public procurement, is generally supported by CECA Wales and we are pleased to have been involved with Welsh Government officers in the early development of the Bill and through numerous consultation processes.

Whilst we have general comments and observations to make on aspects of the Bill our main focus at this stage is the Public Procurement element and, in particular, the provisions relating to contract management. We offer our views against the Bill's key provisions, as you have set out, which are:

The establishment of a Social Partnership Council :

Whilst we support the establishment of the Council our only reservation is ensuring that the specific concerns of the construction sector, which represents a significant proportion of business and social activity across Wales' communities, are adequately represented on what will be a relatively small body. Whilst we understand the need for a focused Council we trust that the legislation will allow sufficient flexibility for adequate representation as changing circumstances dictate. We would, however, be very disappointed if the construction sector was not appropriately represented on the Procurement Sub-Group.

A statutory duty on certain public bodies to seek consensus or compromise with their recognised trade unions (or where there is no recognised trade union) other representatives of their staff, when setting their well-being objectives and delivering on those objectives under section 3(2) of the WFG Act 2015 :

We have no specific comments on this element of the Bill at this stage.

A statutory duty on Welsh Ministers to consult social partners, employers and worker representatives through the Social Partnership Council when delivering on their well-being objectives under section 3(2)(b) of the WFG Act 2015 :

We have no specific comments on this element of the Bill at this stage.

Amendment of section 4 of the WFG Act 2015 by substituting 'fair work' for 'decent work' within the existing "A prosperous Wales" goal :

The principles of "fair work" or "decent work" should apply to all workers in Wales not just those in the public sector. Given that many construction contracts are let to private sector suppliers on the basis of

lowest price the Bill needs to address the potential anomaly between lowest price awards for construction contracts and ensuring decent work for those in the private sector working on those contracts. Otherwise, suppliers with lower standards could be rewarded by public bodies to the detriment of those adhering to the principles of the Act.

A statutory duty on certain public bodies to consider socially responsible public procurement when carrying out procurement, to set objectives in relation to well-being goals, and to publish a procurement strategy :

Construction businesses are very familiar with the principles of social value as set out in many Welsh Government Procurement Policy Statements and “community benefit” policies and requirements have been a feature of construction contracts for over 15 years. For a time, Wales led the way in delivering social value and there are some extremely good examples particularly where collaboration across public and private sectors delivered greater value. However, these good practices were never mandated and never became the “norm” across all public sector investments. In many cases social value requirements went no further than being prescribed as “clauses or targets” in a contract and were left to suppliers to “get on with it”, with little oversight or scrutiny by public bodies. This transactional approach rarely realises high value social outcomes. In the worst cases nothing was done and no social value would have been gained. I would estimate that at least half of public sector investment in construction projects (typically £1bn/annum) has failed to deliver social value. Since those early pioneering days performance across Wales has plateaued and, in many cases, dipped.

A statutory duty placed on all public bodies who deliver construction projects would ensure that all those involved in delivery are clear on their responsibilities and that positive socially responsible outcomes are not lost to communities across Wales.

Certain public bodies to carry out contract management duties to ensure that socially responsible outcomes are pursued through supply chains :

We have actively encouraged this part of the Bill to promote a consistency of application across the public sector and to reward those who deliver socially responsible outcomes over those who don't. The success of the Bill will depend on ensuring robust contract management duties.

Historically, private sector suppliers have experienced an almost complete non-existence of post-contract scrutiny of socially responsible outcomes. Unless public bodies are willing to monitor and enforce their own contractual requirements (agreed and signed off when contracts are awarded to successful suppliers) suppliers lose confidence in the importance of these requirements and are less likely to deliver them. This, in turn, can lead to an uneven playing field for suppliers as those who seek to deliver socially responsible outcomes, which do come at a cost which needs to be priced in to any tender bid, are commercially disadvantaged when compared to those who don't price these outcomes into tender bids at the outset, and are not held accountable throughout the contract.

However, the Bill needs to discourage public bodies from pursuing a highly transactional approach to delivering socially responsible outcomes through supply chains during the procurement and contract management stages. Setting poorly developed and unrealistic contractual targets in contract documents at the point of commissioning and expecting private sector suppliers to deliver will not help. We would advocate a much stronger partnership between public and private sector so that public bodies actively support private and third sector suppliers to deliver socially responsible outcomes eg establishing shared apprenticeship schemes, engaging with schools and colleges well in advance of any contract awards to establish relationships whereby suppliers can effectively support the new Welsh curriculum. Whether

this needs to be articulated in the Bill or in any supporting documentation/guidance needs to be considered.

We would also like public bodies, through this legislation, to publish forward programmes of work so that all suppliers have visibility of future workload over a minimum 12 month horizon. This will allow them to plan for business opportunities, plan to deliver socially responsible outcomes via their work and put in place proposals for longer term sustainable delivery of these outcomes. These programmes would also give visibility to public bodies to identify opportunities for greater collaboration on social outcomes across the public sector. However, to be meaningful and to help smaller suppliers, the value threshold for published projects needs to be sufficiently low (suggested £10k) and supported by basic data on delivery times, to be of relevance. This would open up the delivery of socially responsible outcomes to a much broader range of businesses.

Reporting duties to be imposed on the public bodies and Welsh Ministers in relation to the Social Partnership Duty and Procurement duty :

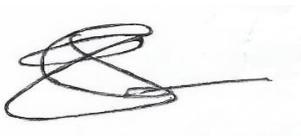
We believe that this is hugely important and follows on from the previous points around contract management. A regular frustration from suppliers seeking to deliver socially responsible outcomes is the lack of monitoring, reporting and enforcement of performance. If this is not undertaken by public bodies, and at a level appropriate to each specific contract or programme of work, then it will be impossible to determine if socially responsible outcomes have been delivered, the value of those outcomes and the performance of those delivering the outcomes. If the Bill is to deliver positively then those suppliers delivering the greatest social outcomes should be rewarded with further work opportunities and/or acknowledgement of their high performance.

Potential barriers to the implementation of the Bill's provisions and whether the Bill takes account of them :

The greatest barrier, in my opinion, to delivering on the purpose of the Bill in relation to public procurement and socially responsible outcomes is cultural resistance and a reluctance to consider "value" beyond lowest price. This is not new but, regardless of any new legislation, will require a concerted effort to change behaviours across all sectors. Part of this need for change relates to the "transactional" nature of how many in the public sector deal with private sector suppliers on a "we'll tell you what to do, give us the lowest price then go and do it", versus a more collaborative approach where both public and private sector work together to deliver better outcomes using their complementary skills and strengths. Otherwise, we risk perpetuating the illusion of delivering socially responsible outcomes versus a very different reality on the ground.

I hope that these views and observations are helpful to you as a Committee and I look forward to meeting you to discuss these matters further.

Yours sincerely,



Ed Evans
Director, CECA Wales/Cymru

Senedd Cymru's Equality and Social Justice Committee: Consultation on the Social Partnership and Public Procurement (Wales) Bill

Written Evidence Submitted by Professor Alan Felstead, Cardiff University

This written response is based on over 35 years of carrying out labour research and advising national governments and international bodies on matters within my expertise.¹ Most notably, I sat on the Welsh Government's Fair Work Commission as the independent expert advisor and have offered my views – in writing and verbally – on Welsh Government labour market policy to other Senedd Committees.²

The tabling of the Bill in the Senedd on 7 June 2022 has long been in the making and is the outcome of extensive consultation and engagement with stakeholders. Its origins date back at least five years when the former First Minister's announced that he wanted 'to make Wales a "fair work nation" ... in which more people can have access to good work and a secure income ... [thereby creating] more and better jobs closer to home' (First Minister's Speech to the Welsh Labour Conference, Llandudno, 25 March 2017).³

Shortly after this announcement, the Welsh Government set up the Fair Work Board and then the Fair Work Commission in July 2018. The latter was asked to:

- develop indicators and measures of fair work;
- explore the development of existing levers which might be used to promote fair work;
- suggest additional steps that might be taken, including legislation, to make Wales a fair work nation.

The Commission's Report – *Fair Work Wales* – was published in March 2019. It was warmly welcomed by, among others, the Wales TUC, the Federation of Small Businesses Wales, ACAS and by Assembly Members. The Report also received critical acclaim from labour lawyers and industrial relations scholars – a group not accustomed to giving plaudits. Some referred to it as 'groundbreaking' and others suggested that it had wider applicability as a 'manifesto for all'.^{4 5}

All 48 recommendations made by the Commission were accepted by Welsh Government in July 2019, shortly after the Report's publication.⁶ The influence of the Report continues with one independent observer noting that it 'appears to provide the policy framework for the Draft Bill'.⁷ Indeed, the Bill (both in draft and tabled form) represents a direct response to the Commission's recommendation that its 'observations and recommendations should inform the development of the proposed Social Partnership Act'.⁸

There is much to admire in the tabled Bill in terms of how it strengthens the general principles of social partnership working and promotes consensual decision-making which involves trade unions, employer representatives and government. However, the aim of this written submission is to provide critical, independent scrutiny of the Bill, thereby contributing the Committee's role as scrutineer. The focus of the submission will be on the extent to which the Bill contributes to Welsh Government's stated policy of building 'an economy based on the principles of fair work'.⁹ In particular, the submission draws the Committee's attention to how the draft Bill and the tabled Bill has changed in ways which may have inadvertently weakened the levers Welsh Government can use to make Wales a fair work nation.

The Importance of Fair Work

There was a growing concern – even before Covid-19 – about the quality of jobs in the UK. Concern over the growth of low paid, low skilled, insecure jobs, and the consequences of this for productivity, indebtedness, inequality and in-work poverty. Wales exemplifies problems of the wider UK labour market, but is also worse on other indicators.¹⁰ Productivity rates in Wales are lower. Workers in Wales are lower paid than in the UK as a whole and the prevalence of low pay is higher. Jobs are often of poorer quality in other respects too. In-work poverty in Wales is higher than elsewhere in the UK and projected to increase.¹¹

The wider context is challenging with a decade of cuts to public sector funding, the adverse economic effects of Brexit and the aftermath of Covid-19. The consequences of these wider events tend to fall disproportionately on those at the bottom of society, those already disadvantaged.¹²

There is a clear need, then, for Welsh Government to act so that jobs meet workers' needs for stable work, decent wages and development opportunities – these are all features of work with a proven link to well-being.¹³ Jobs also need to provide procedural fairness in decisions made at work. After all, about 35% of our waking hours over our lifetime is spent at work, so having some say over how work is carried out seems a reasonable ask. Finally, rewards need to be distributed fairly and not based on ascribed characteristics such as sex, age, ethnicity and so on.

Principles of Fair Work

For the Fair Work Commission: 'Fair work exists where workers are fairly rewarded, heard and represented, secure and able to progress in a healthy, inclusive environment where rights are respected'.¹⁴ Behind this definition are three principles.

- The first principle is that fair work is constituted by features of work which enhance worker well-being.
- The second principle is that fair work focuses on the attributes of the job occupied by the worker and not workers' personal circumstances or background. This is because workers' feelings about their jobs may differ, while the objective features of the job may not. For this reason, the definition of fair work focuses on observable features of the job, such as the level of pay offered, the presence of worker voice and representation, in-work security, safety, development opportunities and rights.
- The third principle is that there are a variety of job attributes which have the capability of enhancing or reducing worker well-being. The most straightforward and easiest to attribute to measure is pay. However, pay is not the only feature of work which matters for worker well-being, there are other factors too. The multi-faceted nature of fair work is reflected in the Fair Work Commission's definition.

Changes from Draft to Tabled Bill

In recognition of the link between fair work and well-being, the tabled Bill proposes to substitute 'decent work' with 'fair work' in the Well-being and Future Generations Act 2015. This is a welcome amendment and is in line with the Fair Work Commission's recommendation. Changes have also been made to the National Indicators which measure the well-being of Wales, again in line with the Commission's recommendations. Three of the new indicators

announced in December 2021 capture elements of fair work. One measures the percentage of people in employment who earn at least the Real Living Wage, while another focuses on the proportion of employees whose pay is set by collective bargaining, but data for both indicators are not available at the time of writing.¹⁵ The third measure focuses on the elimination of the pay gap for gender, disability and ethnicity by 2050.¹⁶ This target has been made a national milestone; eight out of the 50 national indicators have been given this status with more to follow.¹⁷ The equality indicator has also been extended from its previous focus on gender alone.

However, the tabled Bill in June 2022 has changed since it was published as a draft Bill for consultation in February 2021. It is to these changes that I would like to draw the Committee's attention in the hope that a full explanation may be sought given the Committee's role as scrutineer of the Bill tabled in June 2022.

- The draft Bill had an entire part (clauses 4, 5 and 6) devoted to fair work with a fair work goal, a fair work duty on Welsh Ministers and a requirement to report annually to the Senedd on progress towards building 'an economy based on the principles of fair work'.¹⁸
- Nevertheless, the draft Bill did not include a definition of fair work, but instead left a blank space for the characteristics of fair work to be inserted. As a result, respondents to the consultation were asked to frame a legal definition of their own instead of responding to one provided by Welsh Government.¹⁹
- In the tabled Bill, the original fair work clauses – definition, duty and reporting – have been completely removed along with mention of the fair work goal as one of the motivations for the Bill. This weakens the means to deliver fair work outcomes.
- The accompanying Explanatory Memorandum attached to the tabled Bill suggests that the integration fair work into the Well-being of Future Generations Act 2015 (WBFGA) will mean that 'fair work takes on its ordinary meaning', even though the term has very specific meaning which has been accepted by Welsh Government.²⁰ No definition of fair work is provided in either the tabled Bill or the Explanatory Memorandum.
- However, in other Welsh Government policy documents fair work is defined. In the recently published Plan for Employability and Skills, for example, fair work is frequently discussed and is precisely defined in the section on 'fair work for all'.²¹
- In addition, the Explanatory Memorandum notes that the Welsh Government is considering 'producing advice and guidance on how organisations can effectively think about fair work in the context of developing their well-being objectives'.²² This is a welcome development.
- Other organisations, such as Public Health Wales, have also begun to produce similar guidance with the Fair Work Commission's definition of fair work front and centre.²³ This serves to give clear and unambiguous advice to organisations seeking to align themselves with the policy goal of building 'an economy based on the principles of fair work'.²⁴

Alan Felstead,
28 June 2022.

-
- ¹ <https://www.cardiff.ac.uk/people/view/38073-felstead-alan>
 - ² <https://business.senedd.wales/mgIssueHistoryHome.aspx?IId=34945>
 - ³ <https://www.walesonline.co.uk/news/politics/carwyn-jones-tell-welsh-labour-12795139>
 - ⁴ <https://academic.oup.com/ij/article/48/3/481/5550935>, page 481.
 - ⁵ <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/irj.12275>, page 564.
 - ⁶ <https://gov.wales/written-statement-welsh-government-response-fair-work-wales>
 - ⁷ <https://www.ier.org.uk/wp-content/uploads/IER-response-to-consultation-Social-Partnership-and-Public-Procurement-Wales-Bill.pdf>, page 3.
 - ⁸ <https://gov.wales/sites/default/files/publications/2019-05/fair-work-wales.pdf>, page 4.
 - ⁹ <https://gov.wales/sites/default/files/publications/2022-01/programme-for-government-update-december-2021.pdf>, page 4.
 - ¹⁰ <https://gov.wales/sites/default/files/statistics-and-research/2019-04/work-in-wales-2006-2017.pdf>
 - ¹¹ <https://gov.wales/sites/default/files/publications/2019-05/fair-work-wales.pdf>, page 80-96.
 - ¹² <https://ifs.org.uk/inequality/wp-content/uploads/2022/03/Labour-market-inequality-IFS-Deaton-Review-of-Inequalities-2.pdf>
 - ¹³ <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/irj.12241>
 - ¹⁴ <https://gov.wales/sites/default/files/publications/2019-05/fair-work-wales.pdf>, page 17.
 - ¹⁵ <https://gov.wales/wellbeing-wales-national-indicators>, indicator 16 and 20.
 - ¹⁶ <https://gov.wales/sites/default/files/publications/2022-05/technical-annex-stronger-fairer-greener-wales0.pdf>, page 10.
 - ¹⁷ <https://gov.wales/written-statement-consultation-shaping-wales-future-using-national-milestones-measure-our-nations>
 - ¹⁸ https://gov.wales/sites/default/files/consultations/2021-02/social-partnership-and-public-procurement-wales-bill_0.pdf
 - ¹⁹ https://gov.wales/sites/default/files/consultations/2021-07/summary-of-responses_0.pdf, Question 7.
 - ²⁰ <https://senedd.wales/media/hlelzegm/pri-ld15134-em-e.pdf>, section 78.
 - ²¹ <https://gov.wales/sites/default/files/publications/2022-05/stronger-fairer-greener-wales-plan-employability-and-skills0.pdf>, page 32.
 - ²² *ibid*, section 79.
 - ²³ <https://phw.nhs.wales/services-and-teams/wider-determinants-of-health-unit/fair-work-for-health-well-being-and-equity/resources/delivering-fair-work-for-health-well-being-and-equity-guide/>
 - ²⁴ <https://gov.wales/sites/default/files/publications/2022-01/programme-for-government-update-december-2021.pdf>, page 4.

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon